

ARTYKUŁY PRZEGLĄDOWE, NOTATKI, SPRAWOZDANIA

Emilia GORCZYCZEWSKA*

STRUKTURA DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ W GMINIE SZADEK

Rodzaje działalności gospodarczej podejmowane na danym terenie determinowane są potencjałem przyrodniczo-społeczno-ekonomicznym miejsca¹. Szadek, jako jedno z najstarszych miast województwa łódzkiego, którego lokacja przypada na drugą połowę XIII w.², wraz z kształtującym się przez lata zapleczem wiejskim, posiada silne tradycje związane z rozwojem rzemiosła i funkcji handlowej. Stąd istotna rola uwarunkowań historycznych w rozwoju gospodarczym gminy. Mimo iż dominującą funkcją gminy Szadek wciąż pozostaje rolnictwo³, to z roku na rok zwiększa się liczba podmiotów gospodarczych o funkcji pozarolniczej. Wzrost aktywności gospodarczej gminy, dotyczący zarówno miasta, jak i otaczającego go obszaru wiejskiego, świadczy o ożywieniu gospodarczym, wzroście przedsiębiorczości mieszkańców, poszukiwaniu nowych form zarabkowania wśród społeczności lokalnej i odchodzeniu od gospodarki rolnej na rzecz innych form działalności. Działania te wpływają na zwiększenie wielofunkcyjności obszaru wiejskiego gminy. W myśl zasad zrównoważonego rozwoju, w monofunkcyjnej dotąd przestrzeni wiejskiej pojawiają się zdywersyfikowane funkcje pozarolnicze⁴.

* Emilia Gorczyczewska, mgr, Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Wydział Nauk Geograficznych, Uniwersytet Łódzki, 90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31.

¹ A. Krakowiak-Bal, *Działalność gospodarcza w aspekcie typów funkcjonalnych gmin górskich*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” 2005, nr 4.

² T. Marszał, *Szadek. Monografia miasta*, Szadek 1995.

³ *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Szadek*, Uchwała nr XXXVIII/326/2010 Rady Gminy i Miasta Szadek z dnia 29 stycznia 2010 r.

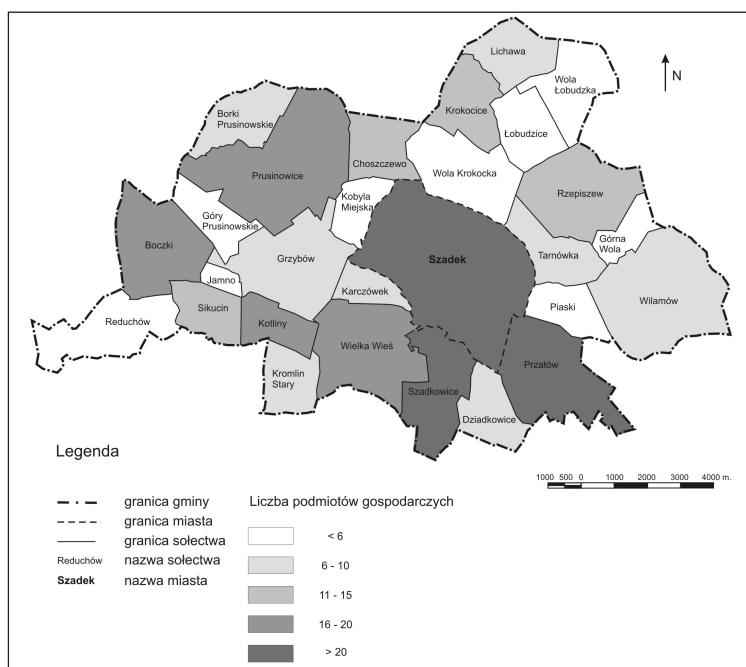
⁴ I. Wielewska, *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich jako efekt zrównoważonego rozwoju i jej wspierania*, [w:] *Przedsiębiorstwa i organizacje publiczne w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich*, red. M. Adamowicz, „Prace Naukowe KPAiM SGGW” 2006, nr 39.

Podejmowana w artykule analiza działalności gospodarczej gminy odnosi się do podmiotów zarejestrowanych i zlokalizowanych na terenie gminy Szadek. Praca ma charakter statyczny i przedstawia sytuację gospodarczą gminy w 2011 r. Ze względu na brak niektórych danych za 2011 r., część prezentowanych informacji dotyczy 2010 r.

ROZMIESZCZENIE I STRUKTURA RODZAJOWA

Na terenie miasta i gminy Szadek funkcjonuje 495 podmiotów gospodarczych (2011 r.), z czego 65,05% działa na obszarze wiejskim, zaś 34,95% na terenie miasta Szadek.

Obszarem podwyższonej aktywności gospodarczej, skupiającym 82,6% wszystkich przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie gminy, jest miasto Szadek oraz graniczące z nim sołectwo Szadkowie. Ponadto na miejsce prowadzenia działalności inwestorzy wybierali najczęściej sołectwa sąsiadujące z miastem Szadek od strony południowej i położone wzdłuż dwóch dróg wojewódzkich – prowadzącej w kierunku Łasku (nr 473) oraz Warty i Błaszek (nr 710) (por. ryc. 1).

Ryc. 1. Rozmieszczenie podmiotów gospodarczych na terenie gminy Szadek w 2011 r.

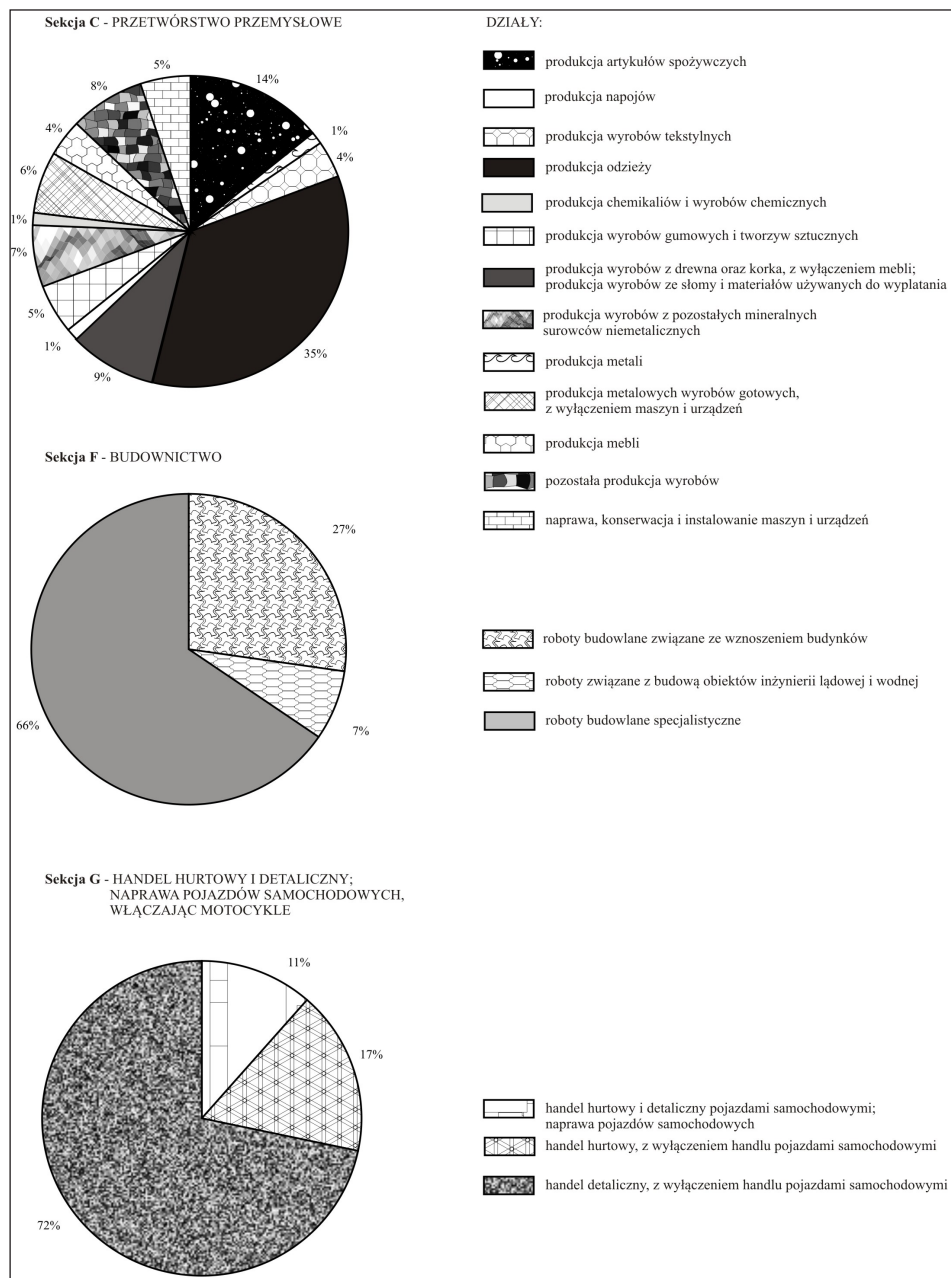
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS oraz *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Szadek*, Uchwała nr XXXVIII/326/2010 Rady Gminy i Miasta Szadek z dnia 29 stycznia 2010 r.

W strukturze gałęziowej podmiotów gospodarczych działających w gminie dominują przedsiębiorstwa handlowe – ich udział wynosi 43% ogólnej liczby podmiotów (tabl. 1). Na terenie miejskim udział podmiotów handlowych w ogólnej liczbie przedsiębiorstw to 46%, na obszarze sołeckim jest mniejszy o 5%. Wśród działów sekcji handlowej dominuje handel detaliczny.

Tablica 1. Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie gminy Szadek w 2011 r., według sekcji PKD 2007

Seksje według PKD 2007	Gmina Szadek	Miasto Szadek	Obszar wiejski
	liczba podmiotów gospodarczych		
A – rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	23	1	22
B – górnictwo i wydobywanie	1	0	1
C – przetwórstwo przemysłowe	78	29	49
D – wytwarz. i zaopatr. w energię elektr., gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatycznych	5	1	4
E – dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	0	1
F – budownictwo	55	9	46
G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	166	65	101
H – transport i gospodarka magazynowa	16	7	9
I – zakwaterowanie i usługi gastronomiczne	17	9	8
K – finanse i ubezpieczenia	13	8	5
L – obsługa rynku nieruchomości	4	1	3
M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	21	7	14
N – działalność w zakresie administrowania i działalność wspierająca	7	1	6
O – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne	17	3	14
P – edukacja	8	5	3
Q – opieka zdrowotna i pomoc społeczna	16	7	9
R – działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	9	4	5
S i T – pozostała dział. usług., gosp. domowe zatrudn. pracowników i świadc. usługi na własne potrzeby	38	16	22
Ogółem	495	173	322

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy i Miasta Szadek oraz GUS.

Ryc. 2. Struktura branżowa dominujących w gminie Szadek gałęzi gospodarki (PKD 2007) mierzona liczbą podmiotów gospodarczych
 Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Gminy i Miasta Szadek oraz GUS

Drugą, spośród najszerzej reprezentowanych w gminie gałęzi gospodarki jest przetwórstwo przemysłowe, skupiające 16% ogólnej liczby podmiotów. Udział firm produkcyjnych w ogólnej liczbie podmiotów zlokalizowanych na obszarze wiejskim i miejskim gminy jest zbliżony i wynosi 15% na obszarze wiejskim i o 2% więcej w mieście Szadek.

Wśród działów przetwórstwa przemysłowego gminy dominują dwie grupy: odzieżowo-tekstylna – udział 39% oraz związana z przetwórstwem rolno-spożywczym – udział 14% (ryc. 2). Firmy reprezentujące obie grupy należą do największych pod względem liczby pracowników podmiotów gospodarczych gminy.

Wśród przedsiębiorstw zajmujących się produkcją spożywczą znajdują się m.in.: Młyn Zbożowy „Jerzy Łaskiewicz i Synowie” – jako jedyny wytwarzający produkt rozpoznawalny, kojarzący się z regionem – mąkę szadkowską, Ubojnia Trzody Chlewniej w Szadku, Wytwórnia Pasz „CezMar” w Szadku oraz „Zbig-Rol” – gorzelnia w Prusinowicach. W branży przemysłu lekkiego gminy działają podmioty gospodarcze trudniące się dziewiarstwem, produkcją odzieży i bieliźniarstwem. Wyróżnić tu należy dwa dawne zakłady państwowe „Wartatex” (dawna „Sira”) i „Szatex” (dawny „Terpol”), jak również przedsiębiorstwo „Anmar” z Szadkowic. Dominacja podmiotów branży odzieżowo-tekstylnej oraz związanych z produkcją spożywczą ma podłoże historyczne. Powstanie pierwszych młynów i gorzelni sięga XIX w. i związane jest z rozwojem wiejskiego zaplecza miasta. Tradycje włókiennicze gminy są młodsze i wiążą się z centralnie planowaną gospodarką czasów PRL-u.

Trzecią co do wielkości gałęzią gospodarki gminy jest budownictwo. Udział podmiotów budowlanych w ogólnej liczbie podmiotów gminnych wynosi 11%. Większość firm budowlanych znajduje się na obszarze wiejskim. Na terenie miasta sektor budownictwa nie jest tak silnie reprezentowany i zdecydowanie ustępuje sektorowi usług. Wśród podmiotów budowlanych gminy przeważają firmy o profilu remontowo-budowlanym i instalatorskim.

WIELKOŚĆ, FORMY WŁASNOŚCI I STRUKTURA ORGANIZACYJNO-PRAWNA

Wszystkie spośród podmiotów występujących na terenie gminy Szadek zaliczane są do sektora MŚP⁵. Pod względem klas wielkości, mierzonych liczbą pracowników, dominują mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób. Do klasy mikro zalicza się aż 93,7% ogólnej liczby przedsiębiorstw (tabl. 2). Na obszarze wiejskim mikroprzedsiębiorstwa stanowią 95% wszystkich podmiotów

⁵ Sektor MŚP – sektor małych i średnich przedsiębiorstw. W jego skład wchodzi przedsiębiorstwa, które zatrudniają mniej niż 250 pracowników i których roczny obrót nie przekracza 50 mln euro, a/lub całkowity bilans roczny nie przekracza 43 mln euro. Kategorie wyróżnione w sektorze MŚP to: mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (*Rozporządzenia Komisji Europejskiej nr 364 z dnia 25 lutego 2004 r.*, Dz. U. UE 2004, nr L 63/22).

gospodarczych, natomiast w mieście Szadek – 91,3%. Kolejne pod względem liczby podmiotów są przedsiębiorstwa małe – zatrudniają do 50 osób. Na terenie gminy klasa przedsiębiorstw małych jest reprezentowana przez 5,6% ogólnej liczby podmiotów gospodarczych. W podziale na obszar wiejski i miasto Szadek, liczba małych przedsiębiorstw wynosi odpowiednio 4% – na terenie miasta i 5,6% – na obszarze wiejskim. Najmniej licznie reprezentowaną grupę stanowią przedsiębiorstwa średnie, zatrudniające do 249 pracowników. Podmioty tej klasy stanowią 0,6% wszystkich podmiotów gospodarczych gminy.

Tablica 2. Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie gminy Szadek według klas wielkości, 2011 r.

Podmioty gospodarcze według klas wielkości	Gmina Szadek	Miasto Szadek	Obszar wiejski
	liczba podmiotów gospodarczych		
Mikro (l. zatrud. < 10)	464	158	306
Małe (l. zatrud. < 50)	28	13	15
Średnie (l. zatrud. < 250)	3	2	1
Ogółem	495	173	322

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W gminie Szadek zdecydowanie przeważają podmioty sektora prywatnego, stanowiąc aż 96,6% ogólnej liczby przedsiębiorstw. Wśród form organizacyjno-prawnych podmiotów prywatnych prowadzących działalność w gminie dominują osoby fizyczne – 86,9% wszystkich prywatnych podmiotów gospodarczych (tabl. 3). Pozostałe formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw to: prywatne stowarzyszenia i organizacje (7,3%), spółki handlowe (4,3%), spółdzielnie (1,3%), spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego (0,2%).

Tablica 3. Formy organizacyjno-prawne podmiotów gospodarczych sektora prywatnego zarejestrowanych na terenie gminy Szadek w 2011 r.

Formy organizacyjno-prawne podmiotów gospodarczych	Miasto Szadek	Obszar wiejski
	%	
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	86,7	87,1
Spółki handlowe	5,6	3,6
Prywatne stowarzyszenia i organizacje społeczne	5,6	8,0
Spółdzielnie	1,4	1,3
Spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0,7	0,0
Ogółem	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

AKTYWNOŚĆ GOSPODARCZA GMINY NA TLE POWIATU

Według danych za 2010 r., podmioty gminy Szadek stanowią 8% liczby przedsiębiorstw działających w powiecie zduńskowolskim (por. tabl. 4). Najmniej podmiotów gospodarczych prowadzi działalność na terenie gminy Zapolice (5%). Pod względem liczby zarejestrowanych przedsiębiorstw w powiecie dominuje miasto Zduńska Wola z udziałem sięgającym 73% oraz gmina wiejska Zduńska Wola (14%).

Tablica 4. Podmioty gospodarki narodowej gmin powiatu zduńskowolskiego wpisanych do rejestru REGON w 2010 r.

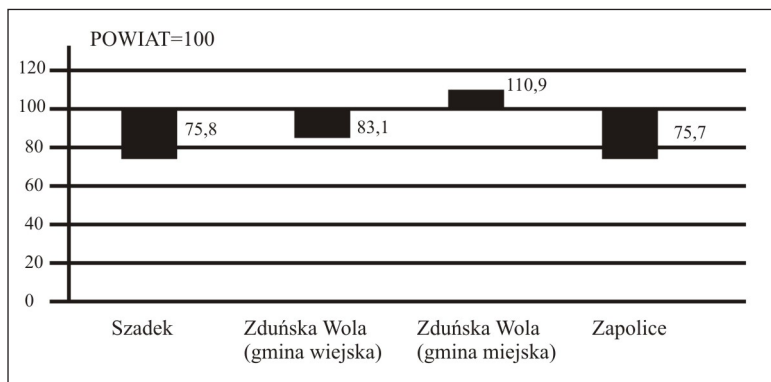
Wyszczególnienie	Powiat	Szadek	Zapolice	Zduńska Wola (miejska)	Zduńska Wola (wiejska)
Podmioty wpisane do rejestru REGON ogółem	6 153	489	336	4 472	856
w tym w sektorze: przemysłowym	899	84	51	608	156
budowlanym	796	60	68	520	148
usługowym	4 378	317	205	3 331	525
Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności	3 121	667	694	1 020	740
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności	2 544	521	595	815	613

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zróznicowana jest także liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON oraz liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. ludności w poszczególnych gminach powiatu zduńskowolskiego (tabl. 4). Najwyższe wartości występują w mieście i gminie Zduńska Wola, niższe w gminach Szadek i Zapolice. Kolejną miarą charakteryzującą potencjał gospodarczy gminy jest liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w porównaniu do średniej powiatu (ryc. 2). Jediną gminą, w której wartość badanego zjawiska przewyższa wartość średnią obliczoną dla powiatu, jest miasto Zduńska Wola.

Dominującym w gminach powiatu zduńskowolskiego sektorem gospodarki narodowej – mierzonym liczbą zarejestrowanych podmiotów gospodarczych

– jest sektor usługowy (tabl. 4). Liczba podmiotów funkcjonujących w sektorze usługowym jest pięciokrotnie wyższa w porównaniu do sektora przemysłowego i budowlanego.

Ryc. 3. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym w relacji do średniej powiatu zduńskowolskiego w 2010 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

PODSUMOWANIE

Wśród podmiotów zarejestrowanych na terenie gminy Szadek dominują jednostki gospodarcze sektora prywatnego, mikroprzedsiębiorstwa prowadzone przez osoby fizyczne. Podmioty gospodarcze gminy to przede wszystkim małe, rodzinne firmy, często działające na zasadzie samozatrudnienia. Znaczący udział drobnych podmiotów gospodarczych wynika prawdopodobnie z małych nakładów finansowych, niezbędnych do rozpoczęcia działalności oraz popytu na rynku lokalnym, związanego z zaspokajaniem podstawowych potrzeb mieszkańców.

Analiza klasyfikacji działalności gospodarczych (według PKD 2007) podejmowanych na obszarze gminy wskazuje na przewagę trzech sekcji: handlu, budownictwa i przetwórstwa przemysłowego.

Występuje wyraźna dysproporcja między gęstością rozmieszczenia podmiotów gospodarczych w ośrodku miejskim w stosunku do obszaru wiejskiego gminy. Potencjał gospodarczy jednostki skupiony jest na terenie miejskim, gdzie na 1 km² przypada 9 podmiotów, podczas gdy na obszarze wiejskim gminy wskaźnik ten wynosi 2.

Pod względem aktywności gospodarczej gmina Szadek najbardziej podobna jest do gminy Zapolice. Ze względu na typowo rolniczy charakter obu jednostek, ich aktywność gospodarcza jest niższa w porównaniu do pozostałych gmin powiatu.

Istotne z punktu widzenia poprawy sytuacji gospodarczej gminy jest podejmowanie działań wspierających rozwój firm, także średnich, o dobrej organizacji, nowoczesnym profilu działalności i szerokim rynku zbytu, zapewniających większą liczbę nowych miejsc pracy. Wzrost aktywności gospodarczej obszaru gminy i zwiększenie przedsiębiorczości jej mieszkańców wymaga podejmowania szeregu inicjatyw lokalnych oraz wsparcia ze strony władz samorządowych. Ze względu na niskie dochody własne gminy, wpieranie przedsiębiorstw z budżetu gminy może okazać się trudne.

Bibliografia

- Krakowiak-Bal A., *Działalność gospodarcza w aspekcie typów funkcjonalnych gmin górskich*, „Infrastruktura i Ekologia Terenów Wiejskich” 2005, nr 4.
- Marszał T., *Szadek. Monografia miasta*, Szadek 1995.
- Mikołajczyk M., *Uwarunkowania i preferencje lokalizacyjne pozarolniczej działalności gospodarczej w mieście i gminie Szadek*, praca magisterska, Katedra Zagospodarowania Środowiska i Polityki Przestrzennej, Uniwersytet Łódzki, Łódź 2004.
- Polska Klasyfikacja Działalności Gospodarczych z 2007 r.
- Rozporządzenia Komisji Europejskiej nr 364 z dnia 25 lutego 2004r.*, Dz. U. UE 2004, nr L 63/22.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Szadek*, Uchwała nr XXXVIII/326/2010 Rady Gminy i Miasta Szadek z dnia 29 stycznia 2010 r.
- Wielewska I., *Przedsiębiorczość na obszarach wiejskich jako efekt zrównoważonego rozwoju i jej wspierania*, [w:] *Przedsiębiorstwa i organizacje publiczne w zrównoważonym rozwoju obszarów wiejskich*, red. M. Adamowicz, „Prace Naukowe KPAiM SGGW” 2006, nr 39.
- www.stat.gov.pl